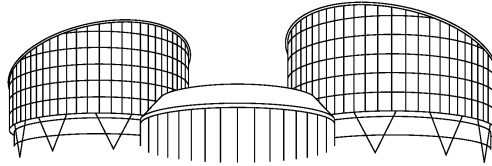

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токар, Богдана Трофімова

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЧЕТВЕРТА СЕКЦІЯ

СПРАВА ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ (Заява № 42447/10)

© Переклад з англійської мови та опрацювання цього рішення здійснено:
адвокатом, кандидатом юридичних наук, доцентом, заслуженим юристом України
Олександром Дроздовим

адвокатом, кандидатом юридичних наук, доцентом
Віктором Янишеним

адвокатом, кандидатом юридичних наук,
директором Адвокатського бюро «Дроздова та партнери»
Оленою Дроздовою

здобувачем кафедри цивільного права № 1
Національного юридичного університету ім. Я. Мудрого
Яною Токар

Богданом Трофімовим

Офіційне цитування:
CASE OF ELISEI-UZUN AND ANDONIE v. ROMANIA
(Application no. 42447/10)

Офіційний текст англійською мовою:
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-192655>

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

23 квітня 2019 року

*Рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44
Конвенції. Текст рішення може підлягати редакційним виправленням.*

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

У справі Єлісей-Узун і Андоні проти Румунії,

Європейський суд з прав людини (Четверта Секція), засідаючи
9 жовтня 2018 року як палата у складі

Ганна Юдківська (Ganna Yudkivska), *Голова*

Пауло Пінто де Альбукерке (Paulo Pinto de Albuquerque),

Егідіуос Кюріс (Egidijus Kūris),

Юлія Антоанелла Моток (Iulia Antoanella Motoc),

Карло Ранцоні (Carlo Ranzoni),

Жорж Раварані (Georges Ravarani),

Пітер Пацолай (Péter Paczolay), *судді,*

Та Андреа Там'єтті, заступник Секретаря Секції,,

Після нарад за зачиненими дверима 4 вересня 2019 року та
5 березня 2019 року,

Проголошуючи наступне рішення, прийняте в останню
вище зазначену дату:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу було розпочато за заявою № 42447/10, поданою до Суду проти Румунії 09 квітня 2010 року на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – Конвенція) двома громадянами Румунії, паном Константіном Єлісей-Узуном і паном Адріаном Влад Андонієм (далі – заявники).

2. Заявників представляла пані Б.Л.А. Елісей-Узун, яка практикує у Тиргу-Муреш. Уряд Румунії (далі – Уряд) був представлений своїм Уповноваженим, пані С. Брумар, з Міністерства закордонних справ.

3. Заявники стверджували, зокрема, про порушення їхнього права на справедливий суд, їхнього права на повагу до свого майна, а також на дискримінацію на підставі своєї професії.

4. 05 лютого 2016 про заяву було повідомлено Уряд

ФАКТИ

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

5. Заявники народились в 1975 році та проживають у м. Тиргу-Муреш.

6. На момент викладу фактів цієї справи заявники працювали судовими працівниками в окружному суді м. Муреш (далі - Окружний суд). Вони займали ці посади з 29 червня 2000 року.

A. Звичайні провадження

7. 18 грудня 2007 року, спираючись на положення Антидискримінаційного наказу (Наказ Уряду № 137/2000 щодо запобігання та покарання всіх форм дискримінації), статті 14 Конвенції та статті 1 Протоколу № 12 до Конвенції, Заявники подали позов до суду округу Муреш, в якому вимагали компенсації за еквівалентну «надбавку за лояльність» (*spor de fidelitate*), яка, на думку заявників, мала нараховуватися на їх заробітну плату з грудня 2004 року. Вони скаржилися, що, хоча вони відповідали таким само вимогам, як і всі інші категорії судових та позасудових працівників суду (включаючи суддів та допоміжний персонал), які отримали зазначену надбавку відповідно до статті 4 постанови №. 27/2006, що діяла на той час, вони були виключені статтею 16 постанови з переліку осіб, які мають право на надбавку за лояльність. Позов було порушено проти роботодавця заявників та проти Міністерства юстиції та Міністерства економіки та фінансів.

8. У рішенні від 14 лютого 2008 року Окружний суд задовольнив позов. Суд встановив, що відповідний закон створює різницю в ставленні до заявників та інших співробітників судових та позасудових судів, а також що не

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

було ніякого обґрунтування для створення такої відмінності. Суд дійшов висновку, що стаття 14 Конвенції та стаття 1 Протоколу № 12 до Конвенції застосовуються і заявляє, що заявників піддавали дискримінації, оскільки до них не було застосовано надбавку за лояльність. Суд постановив виплатити заявникам компенсацію за дискримінацію щодо них, що становить 5% від їх місячної заробітної плати за період з грудня 2004 року до 31 березня 2006 року та 15% за період з 1 квітня 2006 року до дня закінчення дискримінації. Рішення суду набрало законної сили негайно.

9. 16 та 25 квітня 2008 року Міністерство юстиції та Міністерство фінансів оскаржили дане рішення суду, стверджуючи, що суд перевищив межі своєї судової влади і виступив як законодавець, надавши заявникам право, яке не було надане їм законом. З цього приводу вони стверджували, що антидискримінаційний наказ не застосовується до способу, яким соціальні відносини врегульовано законом; його положення стосуються лише застосування законів на практиці.

10. У своєму остаточному рішенні від 30 травня 2008 року апеляційний суд Тиргу-Муреш (далі - Апеляційний суд) відхилив апеляцію Міністерства юстиції як необґрунтовану, а апеляцію Міністерства фінансів як подану з пропусченням строків подання апеляційної скарги. Суд визнав, що, по-перше, Антидискримінаційний Наказ застосовується до ситуації заявників і в цьому пункті Апеляційний суд відхилив твердження відповідача про порушення принципів розподілу влади судами. Також Апеляційний суд визнав, що у світлі статті 2 Антидискримінаційного Наказу та прецедентної практики Суду щодо статті 14, заявники довели свої твердження про дискримінацію, зокрема, що вони зазнали невинуватено відмінного ставлення в подібній ситуації. На думку суду право, яке потребувало захисту, являло собою право на рівність в системі оплати праці. Щодо суті справи, суд послався на закони, що регулюють «надбавку за конфіденційність» (*spor de confidențialitate*),

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

зазначивши, що заявники вимушені були поважати конфіденційність інформації, до якої вони мали доступ, і з цієї причини прийшов до висновку, що заявники повинні мати право на «надбавку конфіденційності», як і інші члени судової влади та допоміжний персонал. Таким чином, Апеляційний суд присудив заявникам таку «надбавку за конфіденційність».

11. Апеляційний суд використав термін "надбавка за конфіденційність" у рішенні суду після задоволення 20 листопада 2008 року надзвичайної апеляції, поданої відповідачами (підрозділ С нижче) і 27 листопада, шляхом подання заяви про виправлення істотної помилки (підрозділ В нижче).

12. Тим часом, 14 жовтня 2008 року влада сплатила кожному з заявників 30% суми, яку вони мали право отримати в якості компенсації за період з грудня 2004 року по липень 2008 року.

В. Заява про виправлення істотних помилок у рішенні від 30 травня 2008 року

13. 27 листопада 2008 року заявники подали заяву про виправлення істотних помилок у остаточному рішенні, ухваленому Апеляційним судом у їхній справі. Зокрема, вони просили використати слово «конфіденційність» замість слова «лояльність» в усіх випадках застосування такого слова в судовому рішенні.

14. У проміжному рішенні від 4 грудня 2008 року той самий склад суду - провівши закрите судове засідання - Апеляційного суду, задовільнив заяву заяву, не повідомляючи сторонам. Суд визнав, що використання фрази "надбавка конфіденційності" випливає з технічної помилки і не впливає на обґрунтування рішення.

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

С. Екстраординарне оскарження остаточного рішення

15. 20 листопада 2008 року Міністерство юстиції подало екстраординарну скаргу на остаточне рішення від 30 травня 2008 року, стверджуючи, що Апеляційний суд не розглянув доводи апеляції, викладені відповідачами. Міністерство зазначило, що предметом спору є не надбавка конфіденційності, що було неправильно встановлено судом, а надбавка лояльності. Міністерство посилялось на положення частини 1 статті 318 Цивільного процесуального кодексу (далі – ЦПК) (див. Пункт 27 нижче).

16. 7 січня 2009 року заявники, які отримали копії скарги відповідача, додали свої зауваження до справи. Вони стверджували, що відповідач пропустив встановлені законом строки для оскарження. Крім того, вони стверджували, що всі доводи апеляції були ретельно розглянуті Апеляційним судом, який вирішив юридичну справу, яка була передана йому, тобто право на відшкодування шкоди, заподіяної дискримінацією. Вони також висловили заперечення щодо неконституційності статей 318 і 319 КПК, які, на їхню думку, допускаючи відкриту можливість подання екстраординарної скарги, суперечили праву на доступ до суду, гарантованому статтею 21 Конституції та статтею 6 § 1 Конвенції, яка була включена у національне законодавство статтею 20 Конституції. Їх заперечення були відхилені Конституційним Судом 12 травня 2009 року на тій підставі, що зазначені положення встановлювали терміни для надзвичайної скарги і що в будь-якому випадку виконавче провадження підлягало загальному обмеженню.

17. Апеляційний суд, який проходив у іншому складі, провів слухання 14 жовтня 2009 року. Заявники не були присутні, але просили вирішити екстраординарну апеляцію

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

за їх відсутності. Апеляційний суд постановив, що предмет спору помилково було визначено як право на отримання надбавки конфіденційності. На його думку, це питання не можна розглядати як звичайну істотну помилку:

“Не можна вважати, що це звичайна суттєва [або] друкарська помилка, яка виникла через вражаючу схожість слів "конфіденційність" та "лояльність", про що зазначалося у проміжному рішенні від 4 грудня 2008 року, коли цей суд постановив виправити цю істотну помилку, замінивши словом "конфіденційність" слово "лояльність". Апеляційний суд використав зовсім іншу правову норму, яку сторони не виносили на судовий розгляд, і таким чином відхилив як необґрунтовану скаргу, подану Міністерством юстиції, без розгляду аргументів, викладених [Міністерством юстиції] помилково використовуючи мотивацію з іншого рішення, в якому він розглянув питання про присудження надбавки конфіденційності.”

18. В підсумку, на цьому ж засіданні Апеляційний суд задовільнив екстраординарну скаргу і скасував остаточне рішення. Він зазначив, що 3 липня 2008 року Конституційний Суд оголосив відповідні положення Антидискримінаційного наказу неконституційним (рішення № 818 та 821 від 2008; див. пункт 24 нижче). Апеляційний суд дійшов висновку, що більше немає будь-яких юридичних підстав для підтримки дій заявників. Таким чином, Апеляційний суд задовольнив апеляцію, скасував рішення, ухвалене Окружним судом, і відхилив позов заявників. Він встановив наступне:

“У своєму позові [заявники] спершу стверджували, що вони були дискриміновані [*vis-à-vis*] щодо решти судового персоналу, оскільки вони були позбавлені переваги отримання надбавки лояльності. Вони посилалися на положення статей 1-6 і 27 § 1 [Антидискримінаційного наказу] і статей 5 і 154 § 3 Трудового кодексу.

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

Положення частини 1 статті 27, а також положень статей 1 і 2 Антидискримінаційного наказу були визнані неконституційними рішенням №. 821 від 3 липня 2008 року, а також рішенням №. 818/2008 Конституційного Суду. Відповідно до статті 31 Закону №. 47/1992 «Про організацію та функціонування Конституційного Суду», рішення, винесені при перевірці конституційності закону, є обов'язковими для всіх. Це означає, що положення частини 1 статті 27 [Антидискримінаційного наказу] більше не можуть застосовуватися.

За таких умов рішення суду першої інстанції, яке яким позов [заявників] задоволено, більше не може бути ґрунтуватися на даних правових нормах, які визнані неконституційними. Отже, ... в рішенні відсутня правова основа. На цій підставі суд не розглядатиме решту підстав незаконності, ... задовільняє апеляцію і ... відхиляє позов, поданий [заявниками].”

19. Заявники безуспішно подали кілька екстраординарних апеляцій на це рішення, всі з яких були відхилені остаточними рішеннями апеляційного суду (19 січня 2010 року, 20 січня 2010 року та 4 лютого 2010 року). Наприклад, 19 січня 2010 року апеляційний суд Таргу-Муреша відхилив аргумент заявників про те, що Міністерство юстиції подало надзвичайну за межами встановленого законом строку.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

A. Стан зайнятості судових працівників

20. Судовими працівниками є особи, які отримали спеціальність «Правознавство» та мають досвід роботи не менше п'яти років, які призначаються Міністерством юстиції на основі рекомендації Економічної та Соціальної Ради на

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

п'ятирічний строк. Рада є консультативним органом уряду та парламенту, роль якого полягає у забезпеченні діалогу між роботодавцями, профспілками та громадянським суспільством. У той час правове становище Ради було врегульовано Законом №. 109/1997, а пізніше Законом №. 248/2013.

21. Статус суддів регулюється Законом №. 304/2004 про організацію судової влади (статті 55 і 110 - 115). Відповідно до цього Закону, судові працівники, поряд з суддями, утворюють колегії, що розглядають трудові та соціально-страхові конфлікти як суди першої інстанції. Вони надають консультативні висновки у справах, де вони залучені до розгляду. Судові працівники підлягають таким само зобов'язанням, обмеженням і правилам з дисципліни, конфлікту інтересів і припиненням повноважень, що й судді та прокурори. Їх досвід роботи враховується як трудовий стаж в судовій системі. Відповідно до Урядового рішення №. 616 від 23 червня 2005 року, працівники судової влади можуть бути переведені відрядженні до інших судів на постійній чи тимчасовій основі. Ніщо не забороняє поновлення їх повноважень.

22. На час розгляду справи в національних судах судові працівники не отримували надбавку за лояльність до своєї щомісячної заробітної плати, на відміну від суддів, прокурорів, спеціалізованого та неспеціалізованого допоміжного персоналу, до якого входили судові службовці, працівники пробації, тюремні охоронці, адміністративний персонал, а також цивільні службовців, які працюють в судах і в Міністерстві юстиції.

В. Дискримінація за румунським законодавством

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

23. Дискримінація заборонена статтею 16 Конституції. Дискримінація визначена в частині 1 статті 2 Антидискримінаційного наказу (Наказ Уряду № 137/2000 про запобігання та покарання за всіма формами дискримінації) та у частині 2 та 3 статті 5 Трудового кодексу. Відповідно до частини 1 статті 27 Антидискримінаційного наказу особа, яка заявляє про дискримінацію щодо неї, може звернутися до суду з позовом про відшкодування збитків і припинення дискримінаційного поводження.

24. 3 липня 2008 року Конституційний суд виніс чотири рішення, - № 818, 819, 820 і 821 - щодо статей 1, 2 і 27 § 1 Антидискримінаційного наказу, які були визнані неконституційними, оскільки вони можуть розглядатися як надання національним судам повноважень скасувати закони, які вони вважатимуть дискримінаційними. Рішення були прийняті після розгляду Конституційним судом конституційних скарг, поданих Міністерством юстиції у чотирьох судових процесах, в яких національні суди оголосили дискримінаційними різні правові положення щодо коригування заробітної плати. Ці рішення були опубліковані в офіційному бюлетені 16 липня 2008 року. У всіх чотирьох рішеннях Конституційний Суд прийняв рішення:

“Тлумачення положень [Антидискримінаційного наказу] у спосіб, що уповноважує суди скасувати правові положення та замінювати їх новими положеннями або існуючими положеннями з інших законів, очевидно, є неконституційним, оскільки порушує принцип поділу влади, передбачений у частині 1, ст. 4 Конституції, а також у частині 1 статті 61, в якій зазначено, що парламент є єдиним законодавчим органом у країні..

...

Відповідно, Конституційний Суд ... постановляє, що положення статті 1, частини 3 статті 2, частини першої статті 27 Наказу Уряду №. 137/2000 щодо запобігання та покарання всіх форм дискримінації є неконституційними, оскільки вони можуть тлумачитися як такі, що дозволяють судам скасовувати чи відмовлятися від застосування [законів] на тій підставі, що вони є

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

дискримінаційними, і замінювати їх на положення, створені на підставі прецедентного права або положень інших законів, які не були розглянуті законодавчим органом при прийнятті дискримінаційних положень.”

С. Обов'язковий характер судових рішень

25. Стаття 31 Закону про Конституційний Суд передбачає, що будь-яке рішення Конституційного Суду, яким певне правове положення визнано неконституційним, є обов'язковим. З дня опублікування рішення положення, визнані неконституційними, припиняють свою дію і не мають юридичної сили. Крім того, рішення, прийняті Високим судом касаційної інстанції при розгляді апеляції в інтересах закону, є обов'язковими для всіх національних судів.

26. І навпаки, рішення, прийняті національними судами в окремих випадках, не є обов'язковими для будь-яких інших національних судів, а також не є основним джерелом права. Цей принцип, що існував на момент виникнення фактів даної справи (наприклад, частина 1 статті 261 ЦПК, передбачала, що рішення повинні прийматися на основі закону), було закріплено статтею 1 нового Цивільний кодекс, що діє з 1 жовтня 2011 року та є пріоритетним джерелом права: цивільне право, звичай, загальні принципи права; в цьому положенні Цивільного кодексу не згадується судових рішень або судових прецедентів.

Д. Відповідні положення колишнього Цивільного процесуального кодексу (“ЦПК”)

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

27. Згідно з положеннями частини 1 статті 281 колишнього Цивільного процесуального кодексу (далі - КПК), що діяв у відповідний час, національні суди мають право виправляти суттєві помилки у своїх рішеннях

Частина 1 статті 281

“Помилки або упущення, що стосуються назви, складу сторін, подань [сторін] або тих, що стосуються розрахунків, а також будь-які інші суттєві помилки у рішенні або у проміжних судових рішеннях можуть бути виправлені за власною ініціативою або за запитом”

28. У відповідний час стаття 304 ЦПК передбачала дев'ять підстав, за якими можна подати апеляцію. Всі вони стосувалися правової основи оскаржуваного рішення. Стаття 3041 ЦПК розширила обсяг апеляційного провадження у справах, в яких апеляція була подана безпосередньо на рішення суду першої інстанції, як це було у даній справі:

Стаття 304-1

“Апеляція, подана на рішення [суду першої інстанції], не обмежується підставами, передбаченими у статті 304, суд наділяється повноваженнями розглядати справу за всіма аспектами.”

29. Відповідні положення щодо розгляду звичайної скарги викладені нижче:

Стаття 312

“(4) В разі скасування рішення, суди переглядають по суті справу або в тому ж складі, в якому вони задовільнили позов, і в цьому

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токар, Богдана Трофімова

випадку виносять лише одне рішення або в іншому складі, що буде сформовано для цієї мети.

(5) Якщо рішення буде оскаржено на підставі того, що суд [нижчої інстанції] не розглянув питання по суті, суд, після скасування цього рішення, передає справу до суду нижчої інстанції.”

30. Відповідні положення ЦПК щодо скасування остаточного рішення шляхом надзвичайного оскарження читаються нижче:

Частина 1 ст. 318

“Рішення, ухвалені судом найвищої інстанції, також можуть бути оскаржені у випадках, коли при прийнятті рішення суд допустив істотну помилку або коли суд, при відхиленні або частковому задоволенні апеляції, помилково не розглянув одну з підстав ... апеляції”

Стаття 319

“(1) [Екстраординарна апеляція] подається до суду, який прийняв рішення, що розглядається.

(2) Остаточне рішення може бути оскаржене в будь-який момент до початку виконавчого провадження, а також у виконавчому провадженні до терміну, встановленого частиною 1 (b) або (c) статті 401.”

Стаття 320

“(1) Апеляція має бути розглянута якнайшвидше і має пріоритет.

...

(3) Рішення, ухвалене за екстраординарною апеляцією, може бути оскаржене через ті ж засоби оскарження, що й рішення, що розглядається.”

31. Крім того, застосовуються наступні положення ЦПК:

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

Частина 1 ст. 401

“Виконавче провадження може бути оскаржене протягом п'ятнадцяти днів з дати, коли: ...

(b) зацікавлена сторона отримала повідомлення про проведення фінансових відрахувань [rorgire]. ...

(c) боржник, який оскаржує виконання, отримав повідомлення [про виконавче провадження] або від дати, коли він або вона дізнався про перший акт виконання, у тих випадках, коли він чи вона не отримали повідомлення про виконання або у випадку виконання без попередження.”

Стаття 405

“(1) Виконавче провадження має бути розпочато протягом трьох років, якщо законом не передбачено інше....

(2) Строк починає спливати з дати, коли виникло право на примусове виконання”

Е. Відповідні положення нового Цивільного процесуального кодексу

32. Новий Цивільний процесуальний кодекс, що діє з 2012 року, передбачив у статті 508 процедуру розгляду екстраординарних апеляцій. Відповідні частини цього положення розглядаються наступним чином:

Стаття 508

“(1) Апеляція розглядається якнайшвидше та має пріоритет, має бути дотримано процедуру, застосовану до апеляційного провадження, яке було завершено рішенням, що розглядається.

...

(3) Якщо підстава для [екстраординарної апеляції] обґрунтована, суд ухвалює єдине рішення, яким скасовує розглянуте рішення та приймає рішення по суті позову. У разі неможливості повторного розгляду позову в той же день суд виносить рішення, яким скасовує розглянуте рішення, і встановлює нову дату розгляду позову, щодо якого повинну бути прийнято окреме рішення. В

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

останньому випадку рішення про скасування [розглянутого рішення] не може бути оскаржене окремо..

(4) Рішення, ухвалене щодо екстраординарної апеляції, може бути оскаржене через ті ж засоби оскарження, що й рішення, яке переглядалося.”

33. Відповідно до частини 10 статті 509 нового Цивільного процесуального кодексу, заявники можуть вимагати відновлення провадження, якщо Суд ухвалить рішення на їх користь.

Стаття 509 Предмет і підстави перегляду

“(1) Перегляд рішення, яке розглядається або переглядається може бути проведено якщо: ...

10. Європейський суд з прав людини встановив порушення основних прав і свобод у зв'язку з рішенням суду, і серйозні наслідки цього порушення ще тривають.”

Г. Національна практика щодо права судових працівників на отримання надбавок до їх місячної заробітної плати

34. Уряд звернув увагу Суду на декілька національних рішень, згідно з якими суди винесли рішення щодо судових посадових осіб у справах про дискримінацію щодо надання надбавки за лояльність. Наприклад, у своєму остаточному рішенні від 14 березня 2008 року Вищий касаційний суд та правосуддя постановив, що той факт, що позивачі не мають права за законом на надбавку за лояльність, не є дискримінацією, оскільки вони були призначені лише на фіксований п'ятирічний строк, який за своєю природою був несумісний з поняттям стабільності. Високий суд також зазначив, що не можна було використовувати Антидискримінаційний наказ для надання прав, які не були визнані законом.

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

У остаточному рішенні від 22 серпня 2007 року Сучавський районний суд постановив, що судові працівники та магістрати не перебували в подібній ситуації з метою отримання надбавки за лояльність, оскільки перший був призначений на п'ятирічний строк, тоді як останні перебували на своїх посадах на постійній основі. До такого ж висновку в аналогічних справах прийшов Окружний суд м. Бакэу (остаточне рішення від 5 червня 2008 року), Апеляційний суд Сучави (остаточне рішення від 4 червня 2009 року), Апеляційний суд м. Бакэу (остаточне рішення від 19 березня 2008 р.) Апеляційний суд Плоєшті (остаточне рішення від 20 травня 2009 року), Апеляційний суд м. Пітешті (остаточне рішення від 18 березня 2009 року) та Апеляційний суд Альба Юлія (остаточне рішення від 9 квітня 2009 року).

35. Заявники також подали два остаточні судові рішення, в яких Апеляційний суд м. Клуж-Напока став на сторону судових працівників в аналогічній ситуації (остаточні рішення від 16 квітня 2009 року та 21 травня 2009 року).

36. У своєму остаточному рішенні від 21 лютого 2008 року суд округу Тулча визнав, що магістрати (за винятком військових магістратів) не мають права на надбавку конфіденційності, що надавалась лише військовим особам і державним службовцям зі спеціальним статусом.

ПРАВО

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 1 СТАТТІ 6
КОНВЕНЦІЇ ТА ПУНКТУ 1 ПРОТОКОЛУ № 1 ДО
КОНВЕНЦІЇ ПРИ СКАСУВАННІ РІШЕННЯ 30 ТРАВНЯ
2008

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

37. Заявники скаржилися, що рішення Апеляційного суду від 14 жовтня 2009 року порушило принцип правової визначеності, оскільки ним скасовано остаточне та обов'язкове рішення, яке, крім того, було частково виконано.

Вони посилалися на пункт 1 статті 6 Конвенції та на статтю 1 Протоколу № 1 до Конвенції, в якій зазначається таке:

Стаття 6 (Право на справедливий суд)

«Кожен має право на справедливе ... вирішення спору щодо його прав та обов'язків цивільного характеру ... судом»

Стаття 1 Протоколу № 1 (Захист власності)

“Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права.

Проте попередні положення жодним чином не обмежують право держави вводити в дію такі закони, які вона вважає за необхідне, щоб здійснювати контроль за користуванням майном відповідно до загальних інтересів або для забезпечення сплати податків чи інших зборів або штрафів..”

А. Прийнятність

38. Суд зазначає, що заява не є явно необґрунтованою у значенні пункту 3 (а) статті 35 Конвенції. Суд також зазначає, що вона не є неприйнятною з будь-яких інших підстав. Тому вона має бути визнана прийнятною.

В. Суть

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

1. Доводи сторін

39. Заявники стверджували, що Міністерство юстиції подало свою екстраординарну апеляцію поза строком оскарження. Щодо правомірності подання надзвичайної скарги, заявники стверджували, що Міністерство має скоріше звернутися за виправленням суттєвих помилок за допомогою заяви про виправлення. На їхню думку, єдиною метою подання апеляції Міністерством було припинення спору. Вони повторювали, що сам факт наявності різних поглядів на цю тему не є підставою для відновлення провадження. В якості аргументації вони заявники посилалися на рішення ЄСПЛ *«Рябих проти Росії»* (№ 52854/99, ЄКПЛ 2003 IX). Нарешті, вони вказали, що національна практика щодо надбавки за лояльність для судових працівників на той час не була послідовною.

40. Посилаючись на рішення ЄСПЛ *«Мітреа проти Румунії»* (№ 26105/03, § 25, 29 липня 2008 року), Уряд знову наголосив, що вимоги щодо правової визначеності не є абсолютними і що сам Суд іноді рекомендував повторне відкриття провадження як найбільш відповідну компенсаційну міру у випадках коли національне провадження не задовольняло вимог статті 6.

41. Уряд стверджував, що надзвичайна апеляція була подана Міністерством юстиції відповідно до її повноважень сторони у справі. Право Міністерства юстиції на оскарження мало іншу правову підставу, передбачену частиною 1 статті 318 ЦПК (див. пункт 30 вище). Ця скарга була подана для виправлення істотної помилки, допущеної Апеляційним судом у своєму рішенні від 30 травня 2008 року, в якому він не розглянув доводів апеляції, висловлених Міністерством, і замість цього розглянув питання, які не були порушені сторонами (див. пункт 10 вище). На думку Міністерства юстиції, Апеляційний суд допиступ помилку при винесенні рішення, яка не повинна була виправлятися через процедуру,

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

передбачену в частині 1 статті 281 ЦПК, яка мала б застосовуватися лише щодо простих істотних або друкарських помилок. Окрім того, апеляція була розглянута за відносно короткий проміжок часу.

2. Оцінка Суду

(а) Загальні принципи

42. Суд повторює, що право на справедливий судовий розгляд, гарантоване пунктом 1 статті 6 Конвенції, повинно тлумачитись у світлі Преамбули Конвенції, відповідна частина якої проголошує верховенство права частиною спільної спадщини Договірних Сторін. Одним з основоположних аспектів верховенства права є принцип юридичної визначеності (див. рішення у справі *«Брумареску проти Румунії»* [ВП] (*Brumarescu v. Romania*) [ВП], заява № 28342/95, пункт 61, ЄСПЛ 1999-VII).

43. Юридична визначеність передбачає дотримання принципу *res judicata*, тобто принципу остаточності рішень. Цей принцип наголошує, що жодна зі сторін не має права вимагати перегляду остаточного і обов'язкового рішення лише з метою повторного розгляду справи та її нового вирішення. Повноваження судів вищих інстанцій щодо перегляду мають здійснюватися для виправлення судових помилок та недоліків правосуддя, але не для здійснення нового розгляду справи по суті. Перегляд не повинен розглядатись як прихований засіб оскарження, а сама можливість існування двох точок зору на один предмет не є підставою для повторного розгляду. Відступ від цього принципу може бути виправданим лише коли він обумовлений істотними та непереборними обставинами (див. рішення у справі *«Рябих проти Росії»*, заява № 52854/99, пункт 52, ЄСПЛ 2003-IX). Повноваження вищих

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

судів скасовувати або змінювати обов'язкові судові рішення, які набрали законної сили, повинні застосовуватися з метою виправлення фундаментальних недоліків. Ця влада повинна здійснюватися таким чином, щоб в максимально можливій мірі забезпечити справедливий баланс між інтересами особи та необхідністю забезпечення ефективності системи правосуддя (див. *Гіуран (Giuran) проти Румунії*, № 24360/04, § 30, ЄСПЛ 2011 (витяг)).

(b) Застосування цих принципів до фактів справи

44. Звертаючись до фактів справи, що розглядається, Суд зазначає, що позов заявників стосувався надбавки за лояльність, а рішенням Окружного суду від 14 лютого 2008 року цей позов було задоволено (див. пункт 8 вище), Апеляційний суд, у своєму остаточному рішенні замість цього визнав надбавку за конфіденційність (див. пункт 10 вище). У цьому контексті Суд вважає обґрунтованими міркування, висунуті національними органами влади, про те, що остаточне рішення було скасовано, оскільки апеляційний суд не вивчив аргументи, висунуті сторонами (див. пункти 17 і 41 вище).

45. Більше того, екстраординарна апеляція була подана стороною у провадженні, а не державною посадовою особою як третьою стороною, яка не має жодного зв'язку до провадження у справі, як це було, наприклад, у справі *Андроне проти Румунії* (№ 54062/00, § 47, 22 грудня 2004), в якому екстраординарна апеляція була подана Генеральним прокурором. Вона була подана протягом відносно короткого періоду часу, тобто менше, ніж через шість місяців після дати оскарження рішення (див. пункт 15 вище і, *mutatis mutandis*, *Транєзніков та інші проти Росії*, № 5623/09 та 3 інші, § 36, 5 квітня 2016 року, з додатковими посиланнями). Суд також зазначає, що провадження щодо

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

екстраординарного оскарження не тривало необґрунтовано довго: заява була подана 20 листопада 2008 року (див. пункт 15 вище), а рішення було винесено 14 жовтня 2009 року (див. пункт 17 вище). Як наслідок, екстраординарна апеляція, подана в конкретних обставинах цієї справи, є наступним логічним елементом у ланцюжку внутрішніх засобів правового захисту, якими володіють сторони у справі, а не надзвичайним засобом відновлення провадження (див., *mutatis mutandis*, *Трапєзніков та інші проти Росії*, згадане вище, § 37, з подальшими посиланнями) тому воно не було несумісне з принципом правової визначеності, закріпленим у Конвенції.

46. Відповідно, не було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції з цього питання.

47. Беручи до уваги вищевикладений висновок, Суд також вважає, що особливі обставини цієї справи можна розглядати як виняткові підстави, що обґрунтовують скасування остаточного рішення від 30 травня 2008 року та відхилення вимог заявників про компенсацію. Суд вважає, що національні суди досягли справедливості балансу між правами заявників на захист власності та загальним інтересом у виправленні судових помилок (див., *mutatis mutandis*, *Гіуран*, наведене вище, § 48).

48. Отже, не було порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції.

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 1 СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ ЩОДО ЗАГАЛЬНОЇ НЕСПРАВЕДЛИВОСТІ СУДОВИХ ПРОВАДЖЕНЬ

49. Заявники скаржилися, що їхні права за статтею 6 § 1 Конвенції були порушені з таких причин:

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

(i) під час розгляду справи після скасування остаточного рішення від 30 травня 2008 року апеляційний суд не розглянув суті їх позову, зокрема, їхні твердження про дискримінацію;

(ii) Апеляційний суд порушив принцип заборони зворотної дії закону в часі, застосувавши рішення Конституційного Суду від 3 липня 2008 року, хоча ці рішення не були чинними, на момент подання позову заявників;

(iii) Задовільняючи екстраординарну апеляцію Апеляційний суд не розглянув їх позов з точки зору статей Конвенції, які застосовуються до їхньої справи (стаття 14 і стаття 1 Протоколу № 12), хоча вони чітко посилалися на дані статті у своїх зауваженнях хоча в звичайному провадженні суди безпосередньо застосовували Конвенцію на користь заявників;

(iv) Апеляційний суд розглянув екстраординарну скаргу в закритому судовому засіданні, на яке заявники не були запрошені;

(v) Апеляційний суд не був неупередженим, оскільки відповідач у справі, Міністерство юстиції, мав повноваження притягувати до дисциплінарної відповідальності суддів. Більше того, міністр юстиції був членом Вищої ради судової влади, яка здійснює дисциплінарні повноваження щодо суддів.

А. Прийнятність

50. Суд нагадує, що, хоча стаття 6 Конвенції зазвичай не застосовується щодо перегляду завершених судових справ у екстраординарному порядку, природа, обсяг та специфічні риси провадження за такою скаргою у відповідній правовій системі можуть бути такими, що провадження за такою скаргою охоплюватиметься сферою застосування пункту 1

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

статті 6 Конвенції та гарантіями щодо справедливого суду, якими він наділяє сторони провадження (див. *Бочан проти України* (№ 2) [ВП], № 22251/08, § 50, ЄКПЛ 2015).

51. Отже, звертаючись до конкретних обставин даної справи, Суд зазначає, що у відповідний час ЦПК сторонам дозволено оскаржувати остаточне судове рішення за певних обставин (див. пункт 30 вище, і там же, § 51). Більше того, процедура, якої дотримувався Апеляційний суд, схожа на процедуру судового розгляду у звичайній апеляції. Зокрема, після розгляду екстраординарної апеляційної скарги апеляційний суд скасував оскаржуване рішення, а потім знову розглянув справу (див. пункт 18 вище, і там же, § 51). В силу судового перегляду, який передбачав екстраординарну апеляцію, поданою заявниками, вона може розглядатися як продовження початкового цивільного провадження. Таким чином, те, що сталося під час розгляду справи після скасування рішення від 14 жовтня 2009 року (див. пункт 17 вище), можна порівняти з провадженням, що призвело до прийняття остаточного рішення від 30 травня 2008 року (див. пункт 10 вище та там же, § 54).

52. В підсумку, у світлі обох відповідних положень румунського законодавства, характеру та обсягу провадження, що завершилося рішенням Апеляційного суду від 14 жовтня 2009 року стосовно екстраординарної апеляції заявників, Суд вважає, що це провадження було вирішальним для визначення цивільних прав та обов'язків заявників. Отже, відповідні гарантії пункту 1 статті 6 застосовувалися до цього провадження (там само, § 56).

53. Суд зазначає, що заява не є явно необґрунтованою у значенні пункту 3 (а) статті 35 Конвенції. Суд також зазначає, що вона не є неприйнятною з будь-яких інших підстав. Тому вона має бути визнана прийнятною.

В. Суть

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

1. Доводи сторін

54. Заявники стверджували, що було порушено їхнє право на справедливий суд. Зокрема, вони стверджували, що у своєму рішенні від 14 жовтня 2009 року Апеляційний суд відхилив їх позов без розгляду фактів чи відповідних законів, зокрема, Трудового кодексу та Конвенції. Вони стверджували, що ці закони є правовою підставою для їх позову і були розглянуті як такі нижчим судом. Заявники також стверджували, що вони не мали можливості викласти свої аргументи у справі після скасування остаточного рішення від 30 травня 2008 року, оскільки Апеляційний суд прийняв рішення в одному й тому ж засіданні як щодо надзвичайної апеляції, так і щодо позову заявників. З цього приводу вони стверджували, що Апеляційний суд повинен був винести два окремі рішення, по одному для кожного з наступних розглянутих питань: перше – щодо надзвичайної апеляції, друге – щодо позову заявників. Вони посилалися на положення статті 320, застосовуючи їх поруч зі статтями 309-12 колишнього ЦПК (див. Пункти 29 і 30 вище).

55. Уряд зазначив, що, вважаючи, що закон, на який посилалися заявники, був несумісний з Конституцією, Апеляційний суд надав відповідь на їхні твердження щодо дискримінації. Уряд також нагадав, що у відповідний час ЦПК встановлював обов'язок для судів проводити окреме слухання по суті справи у випадку подання екстраординарної апеляції. Отже, апеляційний суд може одночасно вирішувати як питання щодо екстраординарної апеляції, так і щодо поданого заявниками позову. У будь-якому випадку, сторони мали можливість ознайомитися з матеріалами справи (див. пункт 16 вище) і вирішити не брати участі в усних слуханнях (див. пункт 17 вище).

56. Уряд також стверджував, що рішення Конституційного Суду не є новим законом по суті, який буде застосовуватися під час провадження, а є скоріше тлумаченням існуючого

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

законодавства. Тому Апеляційний суд міг би дійти такого самого висновку навіть за відсутності зазначених рішень.

2. Оцінка суду

57. Вирішивши, що в цій справі скасування судового рішення від 30 травня 2008 року не порушує вимог пункту 1 статті 6 Конвенції щодо правової визначеності (див. пункт 46 вище), Суд далі розглядатиме спосіб, у який права заявників, захищені цією статтею, були дотримані у судовому провадженні в цілому (див. *Centro Europa 7 S.r.l. i Di Stefano проти Італії* [ВП], № 38433/09, § 197, ЄСПЛ 2012).

(а) Загальні принципи

58. Суд посиляється на свою прецедентну практику щодо принципу змагальності, принципу рівності процесуальних можливостей сторін, а також обставини, за яких оцінка національного суду фактів у конкретній справі може вважатися «довільною» (див. серед багатьох інших, *Регнер проти Чеської Республіки* [ВП], № 35289/11, § 146, 19 вересня 2017, та *Д.М.Д. проти Румунії*, № 23022/13, § 61, 3 жовтня 2017).

59. Раніше Суд постановив, що самі судді повинні дотримуватися принципу змагальності, зокрема, коли вони відхиляють апеляцію або задовільняють позов на підставі питання, порушеного судом за власним бажанням. У зв'язку з цим важливо, щоб ті, хто пред'являв свої претензії до суду, покладалися на належне функціонування системи правосуддя: це забезпечується, серед іншого, впевненістю в тому, що сторона спору буде заслухана щодо всіх обставин справи. Іншими словами, законним є те, що сторони спору сподіваються, що вони будуть проінформовані про те чи потребує певний документ або довід їх коментаря (див.

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

Duraliyski protu Bolgarії № 45519/06, §§ 31-32, 4 березня 2014, з подальшими посиланнями).

60. Нарешті, Суд нагадав, що пункт 1 статті 6 зобов'язує суди умотивовувати свої рішення, але дану вимогу не слід розуміти як таку, що вимагає детальної відповіді на кожний аргумент. Ступінь застосування цього обов'язку може змінюватися залежно від характеру рішення. Більше того, необхідно враховувати, зокрема, різноманітність доводів, з якими сторона у справі може звернутися до суду, та відмінності, що існують у Договірних Державах стосовно встановлених законом положень, звичаєвих норм, правових висновків та викладення і підготовки судових рішень. Ось чому питання про те, чи виконав суд обов'язок умотивувати своє рішення, як того вимагає стаття 6 Конвенції, можливо вирішити лише обставин відповідної справи (див. *Puix Torixa проти Іспанії*, 9 грудня 1994, § 29, Series A no. 303-A).

(b) Застосування цих принципів до фактів справи

61. Звертаючись до фактів розглянутої справи, Суд спочатку зазначає, що два суди, які вирішили на користь заявників їх вимоги про компенсацію, посилалися крім національного законодавства безпосередньо на Конвенцію (див. пункти 8 і 10 вище). Однак Апеляційний суд у своєму оскаржуваному рішенні від 14 жовтня 2009 року зазначив, що позов заявників стосувався законодавчих змін і спирався в своєму рішенні виключно на рішення Конституційного Суду. При цьому Апеляційний суд не пояснив, чому він вважає, що ці рішення Конституційного Суду мають відношення до позову заявників. Крім того, він не посилався на відповідні положення Конвенції (які, крім того, не були предметом розгляду Конституційного Суду).

62. Більш важливо, що заявникам не було надано можливість висловитися щодо можливості застосування

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

рішень Конституційного Суду, оскільки в тому ж засіданні Апеляційний суд розглянув екстраординарну апеляцію і повторно прийняв рішення щодо позову (див. параграфи 18 та 28 вище в контексті з *Зелька проти Румунії* (ухвала), № 65161/10, §§ 5, 14 та 15, 6 вересня 2011, де Суд визнав таким, що відповідає статті 6 Конвенції той факт, що національні суди звернулися під час апеляційного провадження до нового тлумачення, зробленого Високим судом касаційної інстанції шляхом оскарження в інтересах закону, який був обов'язковим для всіх національних судів). Слід визнати, що заявники просили суд розглянути справу за їх відсутності. Проте, з матеріалів, представлених до Суду, випливає, що Міністерство юстиції не посилялося на рішення Конституційного Суду у своїх поданнях. Крім того, доводи, подані сторонами до Апеляційного суду, стосувалися лише прийнятності екстраординарної скарги, а не суті позову (див. пункти 15 і 16 вище). Таким чином, цей суд мав би дізнатися думку сторін щодо суті позову з урахуванням останніх обставин, встановлених рішенням Конституційного Суду, зокрема, оскільки тлумачення правових норм, що поставлені на карту, було спірним питанням протягом першого судового процесу, що відбувся до прийняття зазначених рішень (див. пункти 9 і 10 вище).

63. Однак фактично Апеляційний суд розглянув у цьому ж засіданні як екстраординарну апеляцію, так і позов, поданий заявниками (див. пункти 17 і 18 вище). Заявники не мали можливості обговорювати свою справу по суті та, зокрема, коментувати можливі наслідки рішень Конституційного Суду від 3 липня 2008 року.

64. Звісно, ЦПК у той час не достатньо чітко регламентував процедуру екстраординарного оскарження (див. пункт 30 вище). Заявники стверджували, що Апеляційний суд повинен був провести окреме слухання після скасування рішення від 30 травня 2008 року (див. пункт 54 вище). Уряд спростував цей аргумент, стверджуючи, що Апеляційний суд може вільно визначати

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

кількість слухань, які мають відбутися (див. пункт 55 вище). Відзначаючи, що стаття 508 нового Цивільного процесуального кодексу чітко передбачає, що за особливих обставин можуть проводитися окремі слухання (див. пункт 32 вище), Суд нагадує, що не є його завданням вирішувати, як такі, проблеми тлумачення національного процесуального права закон (*see, mutatis mutandis, Анделькович проти Сербії*, № 1401/08, § 24, 9 квітня 2013).

65. У будь-якому випадку, навіть якщо припустити, що після скасування рішення від 30 травня 2008 року, Апеляційний суд не був зобов'язаний проводити окреме слухання за позовом, Суд не може не підкреслити, що сторони у справі мають право подавати подання, робити зауваження, які вони вважають важливими для їхньої справи. Іншими словами, національні суди мають обов'язок забезпечувати сторонам можливість заявляти свої аргументи та проводити належне вивчення подань, аргументів та доказів, наданих сторонами (див. прецедентну практику, зазначену у пункті 59 вище). З огляду на особливі обставини цієї справи, Суд вважає, що використання в доводах Апеляційного суду аргументу, що ґрунтується на неконституційності положень Антидискримінаційного наказу, викликало здивування заявників і порушило принцип змагальності провадження.

66. Крім того, Суд не може знайти жодного аргументу у рішенні Апеляційного суду від 14 жовтня 2009 року, який би пояснював, чому цей суд вважав, що він не може покладатися безпосередньо на положення Конституції, що закріплює принцип рівності та недискримінації (пункту 23 вище) і Конвенції, як це зробив Окружний суд (див. пункт 8 вище), щоб вирішити по суті скаргу заявників. З аргументів Апеляційного суду не зрозуміло, чи визнав він це питання таким, що не має відношення до справи, чи воно поглиналося оцінкою національного законодавства, або ж його просто проігнорували (див., *mutatis mutandis, Дхахбі проти Італії*, № 17120/09, § 33, 8 квітня 2014 року). У

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

зв'язку з цим Суд зауважує, що міркування Апеляційного суду також не містять посилення на прецедентну практику Суду щодо статті 14 Конвенції або статті 1 Протоколу № 12.

67. У світлі викладеного вище, Суд вважає, що Апеляційний суд у своєму остаточному рішенні від 14 жовтня 2009 року відхилив позов заявників, не надавши їм можливості представити свою справу і не навівши достатніх підстав для відхилення їх позову. Тим самим він порушив право заявників на справедливий суд.

68. Отже, було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

69. Суд також вважає, що немає необхідності ухвалювати окреме рішення щодо інших аспектів скарг, висунутих відповідно до статті 6 Конвенції (див. пункт 49 вище).

ІІІ. ІНШІ СТВЕРДЖУВАНІ ПОРУШЕННЯ КОНВЕНЦІЇ

70. Нарешті, заявники скаржилися на те, що відмова у виплаті надбавки за лояльність є дискримінацією на підставі їхньої професії, що суперечить статті 14 Конвенції, взятої разом зі статтею 1 Протоколу № 1 до Конвенції, а також статті 1 Протоколу № 12 до Конвенції.

71. Заявники стверджували, що вони були жертвами дискримінації на основі їхньої професії, оскільки вони були єдиною категорією судового персоналу, яка була виключена з отримання надбавки за лояльність. На їхню думку, відмінність між категоріями персоналу не ґрунтувалася на об'єктивному і обґрунтованому принципі.

72. Уряд стверджував, що режим оплати праці різних категорій працівників підпадає під виняткову сферу дії національного законодавчого органу, і його вибір щодо різного ставлення до категорій судового персоналу необхідно поважати. Крім того, Уряд зазначив, що національні суди вважали, що через значну різницю в статусі між даними

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

категоріями працівники судових органів не були в тій самій ситуації в розумінні заявленої дискримінації. Уряд знову наголосив, що національні суди мають кращі можливості для оцінки та тлумачення внутрішнього законодавства.

73. Суд зазначає, що скарга, висунута на підставі статті 14 Конвенції, ґрунтувалася на тому, що заявники піддавалися дискримінації при нарахуванні надбавок (див. пункт 71 вище). Таким чином, ця скарга пов'язана з такою скаргою, яка вже була розглянута відповідно до статті 1 Протоколу № 1 до Конвенції. Не виявивши порушення статті 1 Протоколу № 1 (див. пункт 47 вище), Суд вважає, що не виникає окремого питання відповідно до статті 14 Конвенції (див., *mutatis mutandis*, *Гірт проти Сполученого Королівства* (№ 2), № 74025/01, § 87, 6 жовтня 2005 року). Те ж саме стосується скарги, висунутої відповідно до статті 1 Протоколу № 12 до Конвенції.

IV. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

74. Стаття 41 Конвенції передбачає:

“Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливу сатисфакцію.”

A. Шкода

75. Заявники вимагали наступні суми на відшкодування матеріальної шкоди, що полягають у відшкодуванні збитків, присуджених у рішенні від 14 лютого 2008 року (див. пункт 8 вище), за період з грудня 2004 року по серпень 2016 року (дата подання заявниками позовної заяви):

- (a) 21,680 євро для пана Єлісей-Узун;
- (b) 21,537 євро для пана

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

Вони просили скорегувати ці суми з урахуванням інфляції та процентної ставки.

76. Заявники також вимагали надати кожному 50 000 євро відшкодування моральної шкоди.

77. Уряд стверджував, що не слід призначати винагороду за матеріальну шкоду, оскільки заявники можуть вимагати відновлення провадження відповідно до частини 10 статті 509 нового Цивільного процесуального кодексу. Він посилався на *S.C. Uzinexport S.A. проти Румунії* (№ 43807/06, § 41, 31 березня 2015 року).

78. Суд зазначає, що частина 10 статті 509 нового Цивільного процесуального кодексу передбачає можливість відновлення національного провадження з метою усунення виявлених ним порушень. Беручи до уваги характер скарги заявників за статтею 6 Конвенції, Суд вважає, що у цій справі найбільш доцільною формою відшкодування матеріальної шкоди буде, за заявою заявників, відновити відповідне провадження (там само, § 41). З іншого боку, Суд вважає, що заявники вимушені були зазнати певних обмежень, які не можуть бути компенсовані виключно поновленням провадження або встановлення порушення права (див., *mutatis mutandis*, *Siegle проти Румунії*, №. 23456/04, §§ 47-48, 16 квітня 2013 року). Беручи до уваги характер встановленого порушення та оцінюючи його на засадах справедливості, Суд присуджує кожному заявнику 4000 євро відшкодування моральної шкоди, а також будь-який податок, який може бути сплачений.

В. Судові та інші витрати

79. Заявники також вимагали по 1350 євро в якості коменсації судових витрат. Вони надіслали рахунки-фактури, видані їх адвокатом, стосовно цих витрат.

80. Уряд стверджував, що скарга була надмірною і необґрунтованою.

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

81. Згідно з прецедентною практикою Суду заявник має право на відшкодування судових витрат тільки тоді та у тій сумі, коли буде доведено, що вони були фактично понесені та є обґрунтованими. У цій справі, беручи до уваги наявні у нього документи та зазначені вище критерії, Суд вважає розумним присудити кожному заявнику суму в розмірі 1350 євро, покриваючи витрати на провадження у Суді.

С. Пеня

82. Суд вважає за належне призначити пеню на підставі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД,

1. *Оголошує* одноголосно прийнятною скаргу відповідно до пункту 1 статті 6 Конвенції щодо тривалості кримінального провадження, а також щодо статті 1 Першого протоколу Конвенції
2. *Постановляє, шістьма голосам проти одного*, що не було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції щодо скасування остаточного рішення від 30 травня 2008 року;
3. *Постановляє, шістьма голосам проти одного*, що не було порушення статті 1 Протоколу № 1 до Конвенції стосовно скасування остаточного рішення від 30 травня 2008 року;
4. *Постановляє одноголосно*, що було допущено порушення пункту 1 статті 6 Конвенції щодо загальної справедливості провадження;

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

5. *Постановляє, шістьма голосам проти одного*, що немає необхідності розглядати решту скарг відповідно до пункту 1 статті 6 Конвенції;
6. *Постановляє, шістьма голосам проти одного*, що не виникає окремого питання стосовно статті 1 Протоколу № 1 до Конвенції разом із статтею 14 Конвенції;
7. *Постановляє одностайно*, що не виникає окремого питання стосовно статті 1 Протоколу № 12 до Конвенції;
8. *Постановляє одностайно*,
 - (а) що протягом трьох місяців від дати, коли рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна виплатити заявниці перелічені нижче суми, що мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача на дату здійснення платежу:
 - (i) 4000 € (чотири тисячі євро) кожному з заявників, а також будьякий податок, який може бути стягнуто, за моральну шкоду;
 - (ii) 1,350 € (тисяча триста п'ятдесят євро) кожному з заявників, а також будьякий податок, який може стягуватися з заявником, у відношенні судових витрат;
 - (б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
9. *Відхиляє шістьма голосам проти одного*, решту вимог заявників про справедливую сатисфакцію.

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

Учинено англійською мовою і повідомлено письмово 23 квітня 2019 року відповідно до пунктів 2 і 3 Правила 77 Регламенту Суду.

Андреа Там'єтті
Секретар

Ганна Юдківська
Голова

Відповідно до пункту 2 статті 45 Конвенції та пункту 2 правила 74 Регламенту Суду до цього рішення додаються окрема думка судді *Егідіюса Кюріса*, що частково не збігається з позицією більшості складу Суду

GY
ANT

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

ОКРЕМА ДУМКА СУДДІ ЕГІДІУЮСА КЮРІСА, ЩО ЧАСТКОВО НЕ ЗБІГАЄТЬСЯ З ПОЗИЦІЄЮ БІЛЬШОСТІ СКЛАДУ СУДУ

1. На відміну від більшості, я не вважаю, що не було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції та статті 1 Протоколу № 1 до Конвенції щодо скасування остаточного рішення Апеляційного суду Таргу-Муреша від 30 травня 2008 року. Я також не згоден з висновками про те, що немає потреби розглядати “залишок” скарг за пунктом 1 статті 6 і що жодного окремого питання не виникає відповідно до статті 1 Протоколу № 1 у поєднанні зі статтею 14.

2. Нижче я розглядаю два моменти незгоди з більшістю: (i) скасування вищезазначеного рішення з точки зору пункту 1 статті 6 та статті 1 Протоколу № 1; і (ii) стверджувана дискримінація заявників з точки зору статті 1 Протоколу № 1 у поєднанні зі статтею 14. Я пропоную свою альтернативну (хоча і дуже стиснуту) оцінку відповідних скарг.

3. Але перш ніж вирішувати ці питання, давайте подивимося на те, що знаходиться в самому серці суперечки, розглянутої в даній справі: фактична обставина, оцінка якої в думках більшості збіглася.

I

4. Заявники, судові працівники, вимагали компенсації надбавки за лояльність, яку їм не було виплачено, але на яку, на їхню думку, вони мали право, оскільки вони відповідали тим самим вимогам, що й ті особи, що належать до інших категорій судових та несудових співробітників суду. Суд пристав на позицію заявників. Суд постановив, що різниця в поводженні між заявниками та рештою працівників суду є невинуватеною. 30 травня 2008 року Апеляційний суд («перша апеляційна палата») відхилив скарги, подані іншими сторонами, однією з яких було Міністерство юстиції. Його

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

рішення було остаточним і набиало юридичної сили негайно.

Фактично, воно вже було частково виконано, оскільки 30% присудженої суми було виплачено потерпілій стороні - заявникам.

5. Потім щось сталося. Те, що обіцяло бути щасливим закінченням – дне лише для заявників, але, безумовно, і для більш широкої групи працівників суду - закінчилося раптово.

6. Як виявилось, Апеляційний суд зробив помилку. Фатальну. Замість того, щоб використовувати термін “*spor de fidelitate*”, або «надбавка за лояльність», він використав термін “*spor de confidențialitate*”, що означає “надбавка за конфіденційність”, пов'язаний з іншим видом виплати

Це сталося незважаючи на те, що заявники не зверталися за компенсацією будь-якої надбавки за конфіденційність. Вони й не могли, тому що вони не мали права на це відповідно до внутрішнього законодавства. Надбавки за конфіденційність були надані лише військовослужбовцям та державним службовцям зі спеціальним статусом (пункт 36 рішення). Заявники не належали до жодної з цих категорій.

7. Хто не помиляється? “*Spor de confidențialitate*” звучить дуже подібно до “*spor de fidelitate*”, принаймні як на мене. Але ні, не тільки для іноземця.

Звернувшись з цим питанням до заявників, які звернулися з проханням виправити "істотну" помилку, румунський Апеляційний суд визнав, що він дійсно зробив канцелярську ("технічну") помилку у використанні терміну “*confidențialitate*” замість “*fidelitate*”. Він чітко зазначав, що використання неправильного терміну не вплинуло на його мотивацію. І Апеляційний суд виправив помилку, замінивши, у всьому тексті рішення від 30 травня 2008 року, “*spor de confidențialitate*” на “*spor de fidelitate*”. Це було зроблено в проміжному рішенні, яке було прийнято 4 грудня 2008 року першою апеляційною палатою - тим же складом суддів одного і того ж суду.

СЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

Errare humanum est, diabolicum est in errore perseverare.
Виплата присудженої компенсації може продовжуватися.
Мала бути продовжена.

8. Не поталонило.

На прохання заявників було виправлено технічну помилку. Однак, малоімовірно, що першим, хто виявив цю помилку, був хтось, хто мав відношення до сторін, які програли справу. Навряд чи самі представники сторін. Скоріше хтось, кому було пред'явлено звинувачення в опрацюванні другої виплати заявникам. Що ніколи не відбулося.

9. Міністерство юстиції, на тиждень раніше, ніж заявники, подало екстраординарну апеляцію на остаточне рішення від 30 травня 2008 року, яке, слід пам'ятати, вже було частково виконано. Хоча питання про "істотну помилку" вже було закрито, у формальному сенсі, тимчасовим рішенням від 4 грудня 2008 року, було розглянуто більш широке (і більш суттєве) питання (не) права заявника на надбавку лояльності. було повторно розглянуто в іншому провадженні: не в тому, що стосується виправлення "істотних" помилок, а в тому, що призначено для надзвичайних апеляцій. У ході такої процедури питання про "істотну помилку" було знову розглянуто одним і тим же апеляційним судом. Цей суд, однак, засідав в іншому складі ("друга апеляційна палата"). 14 жовтня 2009 року цей новий склад суду скасував остаточне рішення від 30 травня 2008 року та стало на сторону Міністерства.

10. В принципі, розгляд надзвичайної скарги Міністерства міг призвести до скасування остаточного рішення від 30 травня 2008 року на підставах, передбачених у внутрішньому законодавстві, якими б вони не були. Не було б нічого незаконного щодо самого факту скасування. Тому я не заперечую проти екстраординарних апеляцій або скасування остаточних рішень як таких.

Що заслуговує критичного розгляду - це мотивація, висловлена другою апеляційною палатою, або, точніше,

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

висловлена в ході розгляду екстраординарної апеляції. Встановлено, перш за все, не закон, який застосовувався або не застосовувався до становища заявників: йшлося про характер і поведінку першої апеляційної палати в ході розгляду справи заявників по суті під час виправлення "матеріальної" помилки, пов'язаної з відновленням слова "fidelitate" замість слова "confidențialitate".

II

11. Підстави для скасування рішення від 30 травня 2008 року триєдині.

Перші дві причини були наступними: перша апеляційна палата нібито відхилила як необґрунтоване звернення з апеляцією Міністерства юстиції «без розгляду аргументів, викладених ним [цим міністерством]», і нібито «помилково повторило міркування з іншого рішення, в якому було розглянуто питання про надання надбавки за конфіденційність». Незважаючи на те, що ці два закиди були втілені в одне речення, вони були автономними: нерозгляд аргументів сторони складав один аргумент, а механічне копіювання власних аргументів суду – інший. Зібрані разом, вони створюють оптичну ілюзію, де вони здаються такими, що зміцнюють один одного. Але вони цього не роблять, тому що обидва вони наврядчи витрумують критику

Мінус на мінус дає плюс в математиці. Але не в юридичному обґрунтуванні.

Що стосується третьої причини, то помилка, про яку йдеться, нібито не була канцелярською. Друга апеляційна палата зробила висновок, що це не «проста матеріальна [або] типографська помилка, яка виникла через вражаючу схожість слів '*confidențialitate*' та '*fidelitate*'», але впливає з того факту, що перша апеляційна палата помилково визначила предмет спору в ході його розгляду: замість того, щоб вирішувати питання права заявників на надбавку

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

лояльності, він вирішив зовсім інше питання - їх право на надбавку конфіденційності.

Розглянемо три причини - або закиди - один за одним.

12. Закид щодо того, що перша апеляційна палата не розглядала аргументів Міністерства юстиції, є етикеткою без підстави, на яку вона могла бути закріплена. Такого висновку було досягнуто, незважаючи на те, що відхилення доводів міністерства стало повною несподіванкою. Цьому передувала суперечка щодо (не) застосовності закону, на який посилалися заявники, а саме Антидискримінаційного наказу, яка виникла в результаті оцінки першою апеляційною палатою аргументів сторін з цього питання. Міністерство стверджувало, що цей наказ не застосовується до становища заявників (пункт 9); заявники стверджували протилежне; і перша апеляційна палата чітко визнало, що заявники довели застосовність постанови.

Чи не виглядає це як «залишення без розгляду»?!

13. Якщо сторони представляють свою позицію щодо застосовності певного законодавства до розглянутої ситуації, а суд прямо погоджується зі стороною, яка, на його думку, довела свою позицію, яким чином можна обґрунтовано зробити висновок, що аргументи іншої сторони (щодо застосовності цього законодавства) залишилися непроаналізованими?

Крім того, перша апеляційна палата надала свої власні аргументи, якими обґрунтувала свій висновок (включаючи посилання на прецедентну практику Суду щодо статті 14) - не тільки стосовно застосовності наказу, а й про те, що заявники мали право на надбавку за лояльність.

Ці аргументи могли бути незначними або навіть незручними, але вони були наявні. Перша апеляційна палата насправді могла б підтримати неправильну сторону і таким чином, можливо, помилилася б у своїй оцінці, але чи не було б це тим самим, що залишити «без розгляду», тобто, незвернення уваги на аргументи іншої сторони, чим їй дорікала друга апеляційна палата.

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

Остання не надала жодних аргументів для обґрунтування свого докору: вони просто висловили його. Але їх слово було останнім.

14. Тепер я звернуся до другої причини скасування рішення від 30 травня 2008 року: що його мотивацію помилково скопійовано з іншого (швидше більш раннього) рішення, яке стосувалося надбавки конфіденційності.

Копіювання, на жаль, не є невідомим явищем, проте є звичайною практикою в усіх судах, не виключаючи Страсбурзького суду. Навіть якщо припустити, що механічне копіювання дійсно відбулося під час підготовки рішення від 30 травня 2008 року, посилання на "дотримання конфіденційності інформації" (пункт 10), яке, можливо, було скопійовано з іншого тексту, не є чужим щодо поняття лояльності. Вимога лояльності включає в себе вимогу дотримання конфіденційності, що означає, що працівник повинен зберігати свободу дій у справах установи. Лояльність включає в себе більше, ніж конфіденційність і не обмежується нею, але остання є одним з конститутивних елементів лояльності і є одним із критеріїв, за яким її можна оцінювати, незалежно від того, чи є людина лояльною до своєї установи.

Якщо посилання на "дотримання конфіденційності інформації" дійсно було скопійоване з іншого рішення, то друга апеляційна палата не вказувала на це, хоча пройшло сімнадцять місяців з моменту, коли відбулося таке копіювання (це робить малоймовірним, що у той час, коли була зроблена помилка, інформація про «материнське рішення» не могла бути розголошена, принаймні в загальних рисах).

За відсутності такої вказівки дорікання, що мотивація рішення від 30 травня 2008 року є просто копією, навряд чи можна вважати доречним.

15. Як би там не було, питання про неправильну термінологію постало перед першою апеляційною палатою, коли цей склад суду виконав звернення з проханням

СЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

виправити помилки, що містяться в його неправильному рішенні від 30 травня 2008 року. Важко уявити, що неправильна термінологія була введена в текст судового рішення через неухважність його авторів. Якщо використання неправильної термінології виникло внаслідок надмірно-механічного копіювання на момент підготовки рішення від 30 травня 2008 року, цей недолік було усунуто заміною "spor de confidentialitate" на "spor de fidelitate" і гарантуванням того, що використання неправильного терміну не вплинуло на обґрунтування рішення.

Друге формулювання відкинуло це запевнення одним аргументом: не враховується

16. Третій – заключний і тому основний - підставою для скасування рішення від 30 травня 2008 року є невизнання цієї помилки канцелярською. Якою ж тоді була природа цієї помилки? Друга апеляційна палата вважала, що її «попередник» «мав на увазі зовсім іншу юридичну справу, яку сторони не брали участі».

На перший погляд, висновок щодо неправильного визначення предмету спору першою апеляційною палатою може здатися переконливим. Але для того, щоб бути переконливим, він повинен витікати з правильних міркувань, в даному випадку, перших двох аргументів (причин), розглянутих вище. Як вже було зазначено, перший з цих аргументів (що аргументи міністерства не були розглянуті) був абсолютно неправдивим, а другий (що використання терміна "spor de confidentialitate" пояснювалося виключно копіюванням з невідомого джерела) вимагає не менше застережень. У літературі з логіки наведено безліч прикладів правильних висновків, зроблених з двох помилкових обставин. Проте вони представлені як аномалії в їх власному праві, і їх «озброєння» ними мотивації судових рішень мабуть ніколи не було рекомендовано.

17 Крім того, друга апеляційна палата проігнорувала очевидний факт: спір, розглянутий першою апеляційною палатою, (як і в попередньому провадженні в Округному

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

суді) стосувався надбавки за лояльність, а не за конфіденційність. Зокрема, у рішенні від 30 травня 2008 року чорним по білому зазначається, що заявники повинні мати право на отримання надбавки за конфіденційність (sic!) "як і інші члени судового або допоміжного персоналу". Але, як уже згадувалося, «інші члени», які мали право на надбавку за конфіденційність, були обмежені у національному законодавстві виключно військовими особами і державними службовцями зі спеціальним статусом. Заявники не входили в цей перелік та не намагалися отримати цю надбавку.

18. Докором першій апеляційній палаті було те, що помилка, про яку йде мова, не була канцелярською, що означає більше, ніж простий висновок: вона фактично є присудженням. Щоб прийти до такого висновку, друга апеляційна палата розглянула не тільки рішення від 30 травня 2008 року (на яке було подано екстраординарну апеляцію), яке було виправлено у проміжному рішенні від 4 грудня 2008 року, але й обґрунтування цього проміжного рішення, в якому автори помилки пояснили, що помилка має технічний характер (що вказує на «вражаючу схожість» двох румунських слів). Друга апеляційна палата явно відкинула це пояснення.

19. Таке відхилення фактично означало, що для другої апеляційної палати перша апеляційна палата помилилася не один раз, а двічі: перш за все, коли вона помилково використала неправильний термін, а по-друге, коли вона помилково виправдала це використання визнанням його технічною помилкою. Таким чином, вона двічі продемонструвала свою непрофесійність, або (ще гірше) намагалася (говорячи прямо) приховати свою первинну помилку, використовуючи фальшиве виправдання.

В останньому випадку *perseverare diabolicum*, можна було б задатися питанням, чи не була друга помилка свідомою судовою помилкою. Уряд не надав жодної інформації щодо того, чи було розпочато будь-яке розслідування у цій сфері,

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

яке могло б призвести до дисциплінарних заходів. Що саме по собі вже говорить про щось.

20. Вражає те, що в той час, коли канцелярська помилка ("типографічна", "технічна", "змістовна") була допущена та виправлена Апеляційним судом, що засідав в тому ж складі, а висновок про те, що дана помилка взагалі не була канцелярською, було зроблено цим судом у іншому складі. Судді, які спочатку розглядали справу, визнали, що вони помилилися, сказали, що вибачилися і виправилися, але це було відхилено іншим судовим органом.

Дозвольте мені ще раз наголосити: хоча все це стосувалося права (його тлумачення та застосування), це не стосувалося права по суті. Мова йшла про факти, що лежать в основі формування прецедентного права, але не було продемонстровано існування фактів, які були «встановлені».

21. З огляду на це, я вважаю неможливим погодитися з більшістю, що міркування, висунуті другою апеляційною палатою, були "дійсними" (параграф 44). Преревірене рішення не містить жодного елемента обґрунтування.

Таким чином, воно не є обґрунтованим – як і заява, яка цим рішенням задоволена.

22. Щоб пом'якшити враження, в параграфі 45 наведено кілька аргументів:

– Екстраординарна апеляція була подана стороною провадження – То й що?

– Вона була подана протягом відносно короткого часу – То й що? і доречі «відносно» чого?

– Надзвичайне провадження не тривало необґрунтовано довго – То й що?

– І, нарешті, що екстраординарна апеляція була наступним логічним елементом у ланцюжку внутрішніх засобів правового захисту у розпорядженні сторін.

Я повністю погоджуюсь з останнім аргументом. Однак це не зводить нанівець той факт, що рішення, ухвалене в цьому надзвичайному провадженні, не було обґрунтованим.

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

23. Сказавши це, тепер я можу перейти до моєї оцінки ситуації заявників і того, як її важливі елементи мовчки опускаються в цьому рішенні, іноді всупереч відповідній практиці Суду.

III

24. Заявники порушили декілька скарг на підставі пункту 1 статті 6. Центральна з них стосується фактичного скасування остаточного рішення від 30 травня 2008 року, що, як стверджується, порушило принцип правової визначеності.

25. Ця скарга була відхилена. Проте іншої, відповідно до тієї ж статті, не було – лише щодо загальної справедливості провадження.

Відповідне скасування, здається, було справедливим, хоча воно було результатом розгляду справи, яка в цілому не була справедливою.

Скасування також видається чесним, незважаючи на те, що воно ґрунтувалося на ретроактивному застосуванні рішень Конституційного Суду від 3 липня 2008 року щодо остаточного рішення першої апеляційної палати від 30 травня 2008 року (яке пізніше було виправлено), яке було виконано негайно.

Це рішення Конституційного Суду викликає занадто багато питань, зокрема щодо функції та мети конституційного правосуддя. Але я зупинюся тут.

26. Як згадувалося (у пункті 22 вище), більшість стверджувала, що не було порушення пункту 1 статті 6 з цього приводу щодо аргументів, які фактично нічого не доводять: екстраординарна апеляція була подана стороною провадження, а не державним службовцем третьої сторони, який не має жодного відношення до провадження у справі; вона була подана протягом відносно короткого періоду часу (менше шести місяців після дати оскарження рішення); екстраординарне апеляційне провадження не тривало необґрунтовано довго (приблизно одинадцять місяців); і

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

екстраординарна апеляція представляла собою наступний логічний елемент ланцюга внутрішніх засобів правового захисту, що був у розпорядженні сторін, а не надзвичайний засіб відновлення провадження, і тому не це суперечило принципу правової визначеності.

Проте, альтернативний підхід міг і повинен бути прийнятий.

27. Друга апеляційна палата не погоджувалася зі своїм «попередником» щодо того, що представляє собою «істотну помилку». Скасування остаточного рішення, яке було виправлено у проміжному судовому рішенні, було результатом двох протилежних поглядів на тлумачення цього поняття. (див. *Рябих проти Росії*, № [52854/99](#), § 52, ЄСПЛ 2003-ІХ; див. також *S.C. Textinc S.A. проти Румунії* [Комітет], № [52018/10](#), § 26, 6 лютого 2018, в якому Суд встановив, що скасування остаточного і обов'язкового рішення було необґрунтованим лише тому, що два національні суди мали різні погляди на питання, що досліджувалося в апеляційному провадженні). Ніщо в справі або у національній практиці не дозволяє вважати, що задовольняючи заяву про виправлення рішення перша апеляційна палата здійснила довільне тлумачення поняття «істотна помилка». Оскільки працівники судових органів не мали права на надбавку за конфіденційність, не було підстав вважати, що перша апеляційна палата розглянула надбавку за конфіденційність, а не надбавку за лояльність. Більше того, вигода на випадок у справі, безперечно, була премією за лояльність і не було згадок про бонус конфіденційності у поданнях заявників. При вирішенні справи Окружний суд правильно використав термін «надбавка за лояльність». Маючи повноваження повторного розгляду справи по суті, перша апеляційна палата у провадженні, яке призвело до прийняття рішення від 30 травня 2008 року, було пов'язане з предметом спору, визначеним заявниками у своїй заяві, поданій до Окружного суду. Отже, слід зробити висновок, що Апеляційний суд фактично розглядав справу про надбавку за лояльність, як

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

того вимагали заявники у своїй справі, а не про надбавку конфіденційності, а також про те, що використання терміну "надбавка конфіденційності" обумовлено технічною помилкою, яка пізніше була підтверджена тим же складом суду. При розгляді екстраординарної апеляції друга апеляційна палата не визнала, що надбавки за конфіденційність застосовуються до заявників.

28. Надзвичайне оскарження через це було не більше ніж прихованим оскарженням, що не може бути виправдано вимогами правової визначеності, закріпленими в праві на справедливий судовий розгляд. (див. *Рябих* вище, § 52; див. також *Stoisor та інші проти Румунії*, № 16900/03, §§ 13 та 23, 7 квітня 2009 в якому Суд встановив, що твердження про те, що суд останньої інстанції порушив законодавчі вимоги - а саме, що він нібито не дослідив деякі з доводів апеляції - не було достатнім для того, щоб виправдати скасування остаточного рішення).

29. В справі *Брумареску проти Румунії* ([ВП], № 28342/95, ЄСПЛ 1999-VII) Суд розглянув подібну ситуацію, коли остаточне рішення, в якому національні суди вирішили справу по суті на користь заявника, було скасовано за допомогою екстраординарної скарги, і, як наслідок, позов було відхилено без розгляду по суті через порушення правил юрисдикції (пп. 15, 16 і 24). Суд визнав, що це саме по собі суперечило праву доступу до суду і дійшов висновку, що було допущено порушення пункту 1 статті 6 Конвенції (там само, § 65).

30. До речі, *Брумареску*, є важливим рішенням в багатьох відношеннях, наводиться в підрозділі «Загальних принципів» частини рішення, що стосуються скарги заявників за пунктом 1 статті 6 щодо порушення принципу правової визначеності. У цій справі, і зокрема в тій частині судового рішення, що має *найвище значення для цього випадку, проте воно було забуто в підрозділі, який називається «Застосування цих принципів до фактів справи»*.

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

31. Вище наведені міркування повинні були бути достатніми для того, щоб Суд міг зробити висновок про те, що, скасувавши остаточне рішення від 30 травня 2008 року за допомогою надзвичайної апеляції, яка була прихованим оскарженням і тому визнана незаконною, влада не забезпечила справедливий баланс між заінтересованими учасниками і таким чином порушила право заявників на справедливий судовий розгляд, відповідно порушивши пункт 1 статті 6 через недотримання в підсумку принципу правової визначеності

32. Якби це було так, мені, мабуть, було б зручно, що Суд не побачив необхідності розглядати «залишок» скарг відповідно до пункту 1 статті 6 Конвенції - і проголосував би відповідно з цього питання.

IV

33. Обґрунтування більшості щодо заявленого порушення статті 1 Протоколу №. 1 є особливо стислим. Воно обмежується тим фактом, що, з огляду на те, що не було встановлено жодного порушення пункту 1 статті 6 щодо фактичного скасування остаточного рішення від 30 травня 2008 року, "особливі обставини цієї справи" можна вважати винятковими підставами, що обґрунтовують скасування цього рішення та відхилення вимог заявників про компенсацію.

Ніде не пояснюється, що мається на увазі під «особливими обставинами» і чому вони були «особливими». Можливо, лаконічність - це душа глузду, але чому душа повинна бути покалічена?

Знову ж таки, альтернативний підхід міг і повинен був бути застосований щодо скарг заявників за статтею 1 Протоколу №. 1.

34. Заявники мали право отримувати надбавку лояльності, визнану остаточним рішенням національних судів. Тому існувало "володіння" відповідно до цілей статті 1 Протоколу

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

№1 (див *SC Maşinexportimport Industrial Group проти Румунії*, № 22687/03, § 42, 1 грудня 2005).

35. Суд неодноразово розглядав подібні питання і встановлював порушення статті 1 Протоколу № 1 у ряді справ проти Румунії, де майнові права заявників були переглянуті після подання заяв про контрольний перегляд (див *Брумареску*, зазначалося вище §§ 61, 77 та 80; *SC Maşinexportimport Industrial Group SA проти Румунії*, зазначалося вище §§ 32 and 46-47; та *Piaţa Bazar Dorobanţi SRL проти Румунії*, №. 37513/03, §§ 23 і 33, 4 жовтня 2007) У цій справі Уряд не подав жодного аргументу, що обґрунтовує відхід від описаного вище підходу. Незважаючи на свободу розсуду, якою володіє держава в цій сфері, процедури контрольного перегляду не можуть виправдати позбавлення заявника майна, придбаного шляхом остаточного рішення, яке набрало законної сили (див. *Блідару проти Румунії* № 8695/02, § 55, 8 листопад 2007, and *SC Maşinexportimport Industrial Group SA*, згадане вище, § 46).

36. Ці міркування приводять до висновку, що було допущено порушення статті 1 Протоколу № 1, оскільки заявники не змогли отримати всю суму, присуджену їм національними судами.

V

37. Більшість послідовно стверджує, що скарга заявників за статтею 14 повинна бути залишена непроаналізованою, оскільки не висуває жодного окремого питання, адже порушення статті 1 Протоколу № 1 не встановлено.

Однак я вважаю, що стаття 1 Протоколу № 1 порушена. Відповідно, скаргу за статтею 14 слід розглядати, а порушення цієї статті у поєднанні зі статтею 1 Протоколу № 1, на підставі, зокрема, загальних принципів захисту від дискримінації, які нещодавно згадувалися в *Carvalho Pinto de Sousa Morais проти Португалії* (№ 17484/15, §§ 44-47, ЄСПЛ 2017).

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

Нижче наводиться стислий виклад можливих альтернативних міркувань.

38. На той час судові працівники були виключені з переліку осіб, які одержували надбавку за лояльність, тоді як інші працівники суду її отримували. Відповідно, до них ставилися інакше, ніж до інших осіб, що працюють в судовій системі.

39. На жаль, важливі частини внутрішнього законодавства не представлені в судовому рішенні, в тому числі Надзвичайний наказ Уряду №. 27/2006 «Про щомісячну заробітну плату суддів, прокурорів та інших категорій працівників судової системи» (діє з 1 квітня 2007 року), що регулює надбавки лояльності для магістратів та допоміжного персоналу. З цього наказу випливає, що надбавка за лояльність призначена для того, щоб віддячити за час, відданий на цій посаді особою. Судові працівники підпорядковувалися тими самим зобов'язанням, обмеженням та правилам, що судді та прокурори. Незважаючи на те, що вони мали прослужити п'ятирічний термін, ніщо не забороняло поновлення їх каденції або ранішого звільнення. Вони, як і інші працівники судових органів, мали такі самі стимули продовжувати свою роботу на одній посаді. Отже, з метою заохочення їхньої лояльності, для чого і була створена надбавка за лояльність, судові працівники перебували в тій же ситуації, що й інші судові службовці, які беруть участь у розгляді справ у судах.

40. Для того, щоб бути виправданим з точки зору статті 14, відповідна різниця повинна базуватися на ідентифікованій, об'єктивній або особистій характеристиці або «статусі». Заявники стверджували, що дискримінація ґрунтувалася на їхній професії. Це відноситься до категорії «іншого статусу», передбаченого статтею 14. Тягар доказування такого виправдання лежить на Уряді (див. *Carvalho Pinto de Sousa Morais*, згадане вище, § 47).

41. Уряд, однак, не провів жодної оцінки мети, яку переслідувала різниця в ставленні. Незважаючи на це, Суд не

ЄЛІСЕЙ-УЗУН І АНДОНІ ПРОТИ РУМУНІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

може виключити, що такий захід міг переслідувати легітимну мету, широко сумісну з загальними цілями Конвенції, наприклад, захист економічної системи країни (див. *mutatis mutandis*, *Андрєєва проти Латвії* [ВП], № 55707/00, § 86, ЄСПЛ 2009) або адміністративну систему та економіку (see, *mutatis mutandis*, *Стек та інші проти Сполученого Королівства* [ВП], № 65731/01 та 65900/01, § 57, ЄСПЛ 2006-VI).

42. Проте, пропорційність цього заходу навряд чи була обґрунтована.

Національні суди, які розглядали по суті скаргу про дискримінацію, стали на сторону заявників, і вважали, що не існує обґрунтування відмінності у ставленні, що встановлене чинним законодавством. Неможливо зробити висновок з остаточного рішення від 14 жовтня 2009 року, оскільки це рішення відхиляє позов заявників, не розглядаючи його по суті, таким чином не надаючи оцінки пропорційності відмінності у ставленні

43. Відповідно, не було б ніяких підстав відхилятися від висновку національних судів, які розглядали позов заявників по суті, якби більшість розглянула цю скаргу.

Це, однак, повернуло б мене до вже обговорюваного питання статті 1 Протоколу № 1, порушення якого, на жаль, не було знайдено у цій справі.

44. Проте, я визнаю, що жодного окремого питання не виникає за статтею 1 Протоколу № 12 (і голосував відповідно). Але це з огляду на те, що твердження про дискримінацію заявників щодо інших судових та позасудових працівників повинно розглядатися відповідно до статті 14 у поєднанні зі статтею 1 Протоколу № 1.